

// Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20–21 квітня 2012 р.). Т. 1 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін / Націон. ун-т «Одеська юридична академія».– Одеса: Фенікс, 2012.– С. 40–42; Ю.Н. Оборотов. Многоаспектность содержания права. Оборотов Ю.Н. Многоаспектность содержания права / Ю.Н. Оборотов // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»: зб. наук. пр. / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.), В.М. Дрьомін (заст. голов. ред.), Ю.П. Аленін [та ін.]; відпов. за вип. В.М. Дрьомін; МОН України, НУ ОЮА.– Одеса: Юрид. л-ра, 2012.– Т. 11.– С. 197–202.

2. Стрельцов. Реформа кримінального законодавства України: осінні роздуми. Херсон: Видавничий дім Гельветика, 2019.– 100 с.; Yevgen Streltsov, Alina Soloviova. Protection of Property by Means of Criminal Law in Ukraine During the XI – the end of XIX Century: Historical Aspects. The Lawyer Quarterly. *International Journal for Legal Research*, 2020. P. 337–346

3. Словник української мови: в 11 томах.– Том 8, 1977, стор. 519.

4. Tony Honore. About Law: An introduction. Oxford University Press.1995.– 112 p.

Ключові слова: держава, напрямки розвитку права, правова догма, кримінальне право

Ключевые слова: государство, направления развития права, правовая догма, уголовное право

Key words: state, directions of the development of law, legal dogma, criminal law

Богущий Павло Петрович

*Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України»
завідувач Наукової лабораторії регіональної безпеки та
військового права, доктор юридичних наук, доцент, заслужений
юрист України*

СИЛЬНА ДЕРЖАВА У СИСТЕМІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У наукових розробках Ю.М. Оборотова проблема сильної держави розглядається як одна з найбільш важливих, що визначається ціннісною характеристикою сучасної держави, її аксіосферою [1, с. 340–359].

Неможливо обійти увагою той факт, що рефлексія сучасної держави, поява та розвиток ідей стосовно змісту, місця та соціального призначення держави у вирішенні національних і глобальних проблем соціетального, цивілізаційного значення, пропонують науковці у різних галузях науки – соціології, політології, знаходячи відповідне філософське обґрунтування висловлених ними наукових позицій.

Міждисциплінарний характер цієї проблеми стає очевидним та вкрай необхідним для її успішного вирішення. Проте серед усіх наукових розробок проблеми сучасної сильної держави наукові дослідження правників мають особливе значення, оскільки дають можливість розкрити правову природу держави, як сильної держави.

Розуміння сильної держави є результатом розвитку ідей про інституційно-функціональну досконалість держави. Водночас інституційно-функціональні характеристики сучасної держави стають визначальними для забезпечення національної безпеки, правовий зміст якої утворює право національної безпеки.

Сильна державна організація суспільства представляє собою цілісну систему, яка успішно, ефективно реалізує своє призначення щодо забезпечення національної безпеки.

Важливе значення у сприйнятті сильної держави набувають ознаки легітимності та стійкості держави, на чому особливо акцентує увагу Ю. М. Оборотов, звертаючись до проблеми статичності і динаміки сучасної держави [2, с. 6–13].

Натомість, статика і динаміка сучасної держави, що розглядаються у площині відповідно форм, інститутів держави та державного режиму, функцій держави, стають другорядними у характеристиці сучасної держави як сильної держави. Однак це не применшує значення аналізу статичних та динамічних характеристик сучасної держави. Тим більше, що динаміка держави суттєво впливає на забезпечення національної безпеки та позначається на можливості сучасної держави бути сильною державою. Динаміка держави впливає на її інституційно-функціональну природу (інституційно-функціональну реальність), що має пріоритетне значення для сильної держави, для забезпечення національної безпеки. Відтак, інституційно-функціональна реальність поєднує статику і динаміку сучасної держави як сильної

держави, що не дозволяє у характеристиці змісту держави розглядати відокремлено її статичні та динамічні ознаки.

Національні особливості сучасної держави є необхідними вихідними показниками, які формують сильну державу та мають безпосередній вплив на досягнення державою стану сильної держави.

Еволюція наукових поглядів на проблематику національної держави підтверджує важливість саме такого розуміння сучасної держави, тобто – держави національної, навіть за умов активної зовнішньої та внутрішньої дії багатьох соціальних акторів щодо обмеження суверенітету національної держави.

У контексті забезпечення національної безпеки суверенітет держави продовжує залишатися у сучасних умовах численних спроб його обмеження у внутрішніх і зовнішніх комунікаціях неодмінною складовою сильної держави – відсутність можливості забезпечити власний суверенітет у реалізації інституційно-функціональних характеристик засвідчує про слабкість держави.

Сильна держава у своїй інституційно-функціональній реальності є залежною від права та підпорядковується праву нарівні з іншими учасниками внутрішніх (національних) та зовнішніх (міжнародних) соціальних або ж соціетального значення комунікацій. Виключна підпорядкованість державної організації суспільства праву є внутрішньою властивістю сильної держави, що виявляється у системі правового забезпечення національної безпеки. Система правового забезпечення національної безпеки, як єдність нормативної, інституційної та організаційної компонентів у їхній взаємодії, є наслідком дії права національної безпеки й передбачає у своїй інституційній складовій існування інститутів виключно сильної держави, залежних від права [3, с. 256–260]. Вказана обставина дає можливість стверджувати, що система правового забезпечення національної безпеки виключає можливі варіанти інституційного існування слабкої держави, здатність якої забезпечити національну безпеку у релевантних показниках є мінімальною та неодмінно потребує для збереження стану рівноваги зовнішньої, позасистемної підтримки, ефективність якої є завжди проблематичною.

Система правового забезпечення національної безпеки у своїй інституційній частині утворюється і діє за рахунок інститутів держави, які здійснюють реалізацію правотворчої та правозастосовних функцій, де особливого значення мають правоохоронна функція, здійснення правосуддя.

Інституційно-функціональна діяльність у правозастосуванні не може мати відхилення від призначення права, яке синхронізовано своєю сутністю із метою забезпечення національної безпеки – забезпечення життєдіяльності людини, збереження і розвиток суспільства та держави.

Дефекти правозастосування під час здійснення інститутами держави правоохоронної діяльності, правосуддя, що є наслідком впливу інших інституційних чинників – владних механізмів, політичних, ідеологічних чинників, зовнішнього впливу на шкоду суверенітетові держави, персоніфікованих або ж індивідуалізованих внаслідок дії корупційних механізмів – є свідченням слабкості, неефективності відповідних інститутів держави. Подібні дефекти призводять до руйнування системи правового забезпечення національної безпеки, а в подальшому до руйнування держави.

Сильна держава у системі правового забезпечення національної безпеки діє через інститути з правоохоронною функцією, які належать до сил безпеки у секторі безпеки і оборони. Такими інститутами в частині повноважень у секторі безпеки і оборони України є Служба безпеки України, Національна поліція, Державна прикордонна служба, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро, а також Бюро економічної безпеки, що наразі формується у механізмі держави.

Особлива інституційно-правова природа прокуратури, діяльність якої організаційно поєднується з усіма правоохоронними органами, дозволяє стверджувати про реалізацію призначення прокуратури у системі правового забезпечення національної безпеки.

Водночас немає підстав виключати із системи правового забезпечення національної безпеки органи правосуддя, незалежність яких у правозастосуванні є обов'язковим чинником реалізації принципу верховенства права, як основоположного принципу усієї системи

правового забезпечення національної безпеки. Саме судова влада має забезпечувати дію принципу верховенства права у взаємовідносинах інститутів держави у самій системі правового забезпечення національної безпеки, а також у соціальних комунікаціях з іншими соціальними акторами, які не належать до цієї системи.

Національна безпека у сучасних умовах набуває насамперед ознак воєнної безпеки, що вкрай актуально для України. Взаємодія і взаємна залежність системи правового забезпечення національної безпеки і системи правового забезпечення воєнної безпеки змушують відповідним чином вирішувати вказану проблему у секторі безпеки і оборони України, оскільки таке вирішення безпосередньо стосується організації та діяльності сил оборони.

Якісні показники правового забезпечення воєнної безпеки можуть бути предметними лише за умов відповідного інституційного наповнення. Такими інститутами у системі правового забезпечення воєнної безпеки (національної безпеки у сфері оборони) розглядаються військова поліція, військова прокуратура та військові суди.

Отже, ідеї про сильну державу знаходять своє теоретико-прикладне вирішення у системі правового забезпечення національної безпеки, формуючи відповідну інституційну складову цієї системи. Сильна держава підтримує усю систему правового забезпечення національної безпеки у стані функціональної придатності на основі якісних правових показників, що однаковою мірою важливо як для самої системи правового забезпечення національної безпеки, так і для встановлення, підтримання правил комунікації, взаємодії системи правового забезпечення національної безпеки з іншими соціальними системами та окремими акторами.

Література

- 1.Общетеоретическая юриспруденция: учебный курс: учебник / под. ред. Ю. Н. Оборотова. Одесса: Фенікс, 2011. 436 с.
2. Оборотов Ю. М. Современное государство: от образа к реалиям. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 6–13.
3. Богуцький П. П. Концептуальні засади права національної безпеки України: монографія. Київ – Одеса: Фенікс, 2020. 376 с.

Ключові слова: сильна держава, система правового забезпечення національної безпеки, право національної безпеки, інститути системи правового забезпечення національної безпеки.

Ключевые слова: сильное государство, система правового обеспечения национальной безопасности, право национальной безопасности, институты системы правового обеспечения национальной безопасности.

Keywords: strong state, the system of legal support of national security, the national security law, the institutions of the system of legal support of national security.

Брага-Каракаш Татьяна

Болгарская академия наук, докторант

ПРАВО ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА НА СТЫКЕ МЕЖДУНАРОДНОГО И НАЦИОНАЛЬНОГО ПРАВА

1. Международное право (МП) – самый общий термин, охватывающий всю совокупность правоотношений с участием иностранных элементов и нормативных актов, регулирующих эти отношения. В МП праве выделяют 3 направления: международное публичное право (МПП), международное частное право (МЧП) и наднациональное право. МПП как правовая система, регулирует отношения между государствами через созданные ими международные организации и др. субъекты МПП. Международное частное право (МЧП) как совокупность правовых норм внутреннего права и международных договоров, регулирует отношения, согласованные с иностранными элементами.

Наднациональное право – форма МП, в которой государства сознательно ограничивают некоторые из своих прав и делегируют их наднациональным органам. Нормативные акты, изданные такими органами, обычно имеют большую юридическую силу, чем акты нацзаконодательства. Наиболее ярким примером нац. права является **Право Европейского Союза**, которое наглядно демонстрирует трансформацию международного права последних десятилетий.

2. **Европейское право** – независимая правовая система на стыке национального права стран-членов ЕС и международного права. Право